

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ДЕПОЗИТІВ У СИСТЕМУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Анотація. Проведено аналіз обсягів та динаміки депозитних вкладень у вітчизняних банках. Виявлено основні проблеми, з якими стикаються банки в процесі здійснення ними депозитної діяльності. Окреслено основні шляхи щодо вдосконалення депозитної політики з метою досягнення максимального результату при мінімізації витрат.

Аннотация. Проведен анализ объемов и динамики депозитных вложений в отечественных банках. Виявлены основные проблемы, с которыми сталкиваются банки в процессе осуществления ими депозитной деятельности. Определены основные пути совершенствования депозитной политики с целью достижения максимального результата при минимизации затрат.

Annotation. The analysis of the scope and dynamics of deposits in domestic banks has been made. The main problems faced by banks exercising deposit activity have been revealed. The basic ways to improve the deposit policy in order to achieve maximum results while minimizing costs have been identified.

Ключові слова: депозит, депозитні операції, банк, депозитна політика, депозитний портфель, процентні ставки.

Специфіка діяльності банківської системи полягає в тому, що банківські установи працюють в основному із залученими ресурсами. Питома вага в цих ресурсах належить депозитам.

У сучасних умовах глобалізації та ринкової трансформації України особливого значення набуває проблема забезпеченості ресурсами для розвитку всіх галузей економіки. Україна входить до числа тих країн де гостро відчувається дефіцит ресурсів, це, перш за все, фінансових, забезпечення якими значною мірою залежить від ефективності роботи банківського сектору. Саме тому важливим завданням банківської системи є трансформація тимчасово вільних коштів у кредитні ресурси і їх подальше спрямування у розвиток тих галузей економіки, які потребують фінансового забезпечення інвестиційних та інноваційних проектів. Зважаючи на те, що в системі ресурсів банку найбільшу питому вагу займають депозитні кошти, доцільним є здійснення аналізу депозитної діяльності вітчизняних банків, зокрема ефективності залучення депозитів та розробка шляхів оптимізації депозитної політики з метою досягнення поставлених цілей щодо формування ресурсного потенціалу банківської установи [1].

Проблеми залучення депозитних коштів банківськими установами та пошук шляхів для їх вирішення стали предметом дослідження не тільки багатьох науковців, серед яких Р. Грищенко, О. Васюренко, О. Мороз, О. Галько, О. Зайцева, Л. Примостка, О. Дзюблюк, Р. Тиркало [2], І. Фомін, Г. Панасенко та інші, але й банкірів та економістів, які постійно працюють над оптимізацією формування та використання фінансових ресурсів у процесі своєї діяльності. Однак ефективно залучення коштів вимагає здійснення постійного та всебічного аналізу не лише останніх результатів депозитної діяльності банків, вивчення потребують і наявні потреби та вимоги стосовно обсягів та структури депозитного портфеля банківських установ, відповідно із здійснення ними активних операцій із розміщення залучених коштів, адже це, в свою чергу, впливає на показники прибутковості та ліквідності, дає змогу здійснювати планування і прогнозування своєї майбутньої діяльності, враховуючи недоліки звітних періодів [1].

Метою даної статті є аналіз структури та динаміки депозитних вкладень у вітчизняних банках, визначення основних проблем пов'язаних із формуванням депозитного портфеля банківської установи, та розробка заходів щодо вдосконалення депозитної діяльності.

Об'єктом дослідження є депозитні операції банку.

Предметом дослідження є визначення ефективності депозитних вкладів.

Фінансові ресурси банку – це основна діяльність будь-якої банківської установи. Лише маючи у своєму розпорядженні необхідну кількість ресурсів, банки можуть успішно здійснювати кредитування, формувати відповідні резерви, підтримувати власну ліквідність й отримувати прибутки. Забезпечення фінансовими ресурсами банківської системи є передумовою поживлення інвестиційної активності та гарантування сталого економічного зростання. Отже, основою діяльності будь-якого банку є його ресурсна база, яка визначає діапазон можливостей щодо здійснення активних операцій. Депозити, в свою чергу, є найбільшою частиною в структурі ресурсів банку, джерелом формування ресурсного потенціалу, а їх обсяг значно перевищує обсяг власних коштів банківської установи. Виходячи з цього, правильно організована депозитна політика є визначальним чинником ефективності кредитної організації, забезпеченням фінансової стабільності та прибутковості, дотримання показників ліквідності та платоспроможності банківської установи. Від рівня фінансової надійності значною мірою залежить ставлення до банку партнерів, клієнтів, вкладників.

Сьогодні ринок банківських послуг характеризується відносною стабільністю, що прийшла на зміну періоду кризових явищ 2008 – 2009 рр. Проте всезростаюча конкуренція, зумовлена функціонуванням значної кількості

Саме тому доцільним є проведення аналізу ефективності здійснення депозитної діяльності вітчизняними банками за останні кілька років.

За даними НБУ, загальний обсяг депозитів в Україні на 1.02.2013 р. становив 578,9 млрд грн, з яких депозити фізичних осіб становили 374,5 млрд грн (65 %), депозити юридичних осіб – 204,4 млрд грн (35 %). Ці дані підтверджуються динамікою депозитних вкладень за секторами економіки за 2009 – 2013 рр., де впродовж усього аналізованого періоду має місце чітка тенденція домінування частки домашніх господарств, причому вона постійно зростає, що свідчить про зростання довіри населення до банківських установ та привабливі умови депонування коштів (таблиця). Щодо депозитів не фінансових корпорацій, то в період фінансової кризи можна простежити зниження залишків на депозитних рахунках на 19,8 %, проте в наступні роки відновлюється тенденція до їх зростання.

Таблиця

**Динаміка депозитних вкладень резидентів
в аспекті секторів економіки за 2009 – 2013 рр. [4]**

Періоди	Залишки коштів на кінець періоду, млн грн				Зміна в річному обчисленні, %			
	Всього	Нефінансові корпорації	Домашні господарства	Інші резиденти	Всього	Нефінансові корпорації	Домашні господарства	Інші резиденти
2009	334 953	94 796	214 098	26 059	-6,9	-19,8	-1,7	10,0
2010	359 740	118 188	217 860	23 692	26,7	23,6	30,3	17,6
2011	416 650	116 105	275 093	25 452	24,4	22,5	28,5	-2,3
2012	491 756	153 120	310 390	28 246	18,0	31,9	12,8	11,0
2013	529 352	150 194	349 978	29 180	7,6	-1,9	12,8	3,3

За даними таблиці можна стверджувати про відновлення певної фінансової стабільності та довіри до банків з боку всіх секторів економіки після кризових 2008 – 2009 рр., оскільки починаючи з 2010 р. темпи зростання обсягів депозитів за всіма секторами є очевидними, причому сама структура залишається практично без змін.

Щодо строковості вкладів, то на початок 2013 р. вагому перевагу мають строкові депозити, що становлять 389,8 млрд грн (67 %), тоді як поточні депозити становлять лише 193,8 млрд грн (33 %)

Основну частину строкових депозитів (301,8 млрд грн) банки залучають у населення. Натомість, юридичні особи більшу частину вкладів зберігають у формі поточних депозитів (117,8 млрд грн). Це пояснюється тим, що вартість депозитів фізичних осіб є значно вищою, оскільки вклади населення є здебільшого строковими і відсоткові ставки за ними набагато вищі, ніж за поточними депозитами юридичних осіб.

Станом на 01.02.2013 р. валютна структура загального депозитного портфеля України на 56 % (320,3 млрд грн) складалася з гривневих вкладів, 44 % (252,1 млрд грн) становили вклади в іноземній валюті [6].

Варто зауважити, що фізичні особи заощаджують у національній та іноземній валютах практично рівномірно, з певною перевагою строкових вкладів у національній валюті. Проте в депозитному портфелі юридичних осіб гривневі депозити суттєво випереджають обсяг валютних, що пов'язано з відсутністю валютних доходів у більшості юридичних осіб-вкладників і високою часткою поточних депозитів у гривні. Протягом січня 2013 р. зафіксовано зростання гривневого депозитного портфеля до 328,1 млрд грн, тоді як валютні депозити зросли до 255,6 млрд грн (станом на 01.02.2013 р.)

Отже, можливості банківської системи в інвестуванні широкомасштабних проектів реального сектору економіки значною мірою залежить від спроможності банків акумулювати необхідний обсяг довгострокових ресурсів. Істотне зростання обсягів депозитних вкладів у банках України за останні 5 років є не стільки заслугою банків у частині активізації проведення ними депозитної політики, скільки відсутністю джерел вибору для розміщення їх заощаджень. Через зростаючі потреби у кредитуванні між банками постійно ведеться конкурентна боротьба за клієнтів. Все це зумовлює потребу у формуванні відповідної депозитної стратегії, а надалі – конкретної депозитної програми активізації діяльності банку із залученням довгострокових вкладів, насамперед від населення.

Депозитна політика банку повинна бути орієнтована на клієнта та його потреби. Перш за все, це стосується покращення якості та розширення спектру депозитних продуктів, а також пропозицій щодо комплексного обслуговування клієнтів через надання додаткових послуг. Важливим аспектом у питанні відновлення довіри до банків є також наявна система гарантування вкладів фізичних осіб, яка нині гарантує відшкодування закладами в розмірі 200 тис грн. Варто також звернути увагу на збільшення обсягів короткострокових депозитів юридичних та фізичних осіб, оскільки для банку вони є менш витратними, а збільшення обсягу таких вкладень розширюють можливість для підтримання стабільного рівня ресурсної бази банків.

Отже, проведений аналіз дає змогу стверджувати про позитивні тенденції щодо здійснення депозитної діяльності вітчизняними банками з огляду на значущість залучення тимчасово вільних коштів у процесі формування банками ресурсного потенціалу. Обсяги депозитних вкладів за останні роки стійко зростають за всіма ознаками, зокрема в аспекті секторів економіки, строків та валют, що свідчать про відновлення довіри населення до банків.

Дотримання основних принципів формування депозитної політики, проведення постійного моніторингу результатів діяльності за попередні періоди, врахування недоліків та прорахувань під час планування наступних кроків у процесі залучення коштів, а також застосування отриманих у ході цього дослідження рекомендацій щодо підвищення ефективності проведення депозитних операцій банками України забезпечить вдосконалення депозитних послуг, що надаються на банківському ринку нашої держави, а також покращить фінансові результати банківських установ та дотримання ними всіх встановлених нормативів.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Дзюблюка О. В. Банківські операції : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Вид. ТНЕУ. "Економічна думка", 2009. – 696 с. 2. Тиркало Р. Банківська справа : навч. посіб. / Р. Тиркало, І. Гуцал, Я. Чайковський та ін. – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 314 с. 3. Бюлетень НБУ. – 2013. – № 1. – С. 79, 100. 4. Бюлетень НБУ. – 2012. – № 10. – С. 78–97. 5. Аналіз банків України : огляди, графіки, факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankografo.com>. – Назва з екрану. 6. Стан депозитної діяльності банків України [Електронний ресурс] // Фінансовий портал України. – Режим доступу : <http://finance.ua>. – Назва з екрану.